

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра журналістики

Дипломна робота
бакалавра

з теми: **Практика європейського і українського журналістського
розслідування (синхронно-порівняльний аспект)**

Виконала: студентка Zh1-B16 групи
спеціальності 061 Журналістика
за освітньо-професійною програмою
Журналістика
Корник Тетяна Петрівна

Керівник:
Лівіцька.О.В., кандидат філологічних
наук, асистент кафедри журналістики

Рецензент:
Коваленко Б.О., кандидат філологічних
наук, доцент, декан факультету
української філології та журналістики

Кам'янець-Подільський – 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	7
1.1. Теоретичні основи журналістського розслідування	7
1.2. Специфіка європейського журналістського розслідування.	17
Висновок до розділу	24
РОЗДІЛ 2. СИНХРОННО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО ЖУРНАЛІСТСЬКОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	25
2.1. Аналіз методів журналістського розслідування на прикладах програми «Схеми: корупція в деталях»	25
2.2. Висвітлення найгучніших європейських журналістських розслідувань	35
Висновок до розділу	47
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ФАКТОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ	58

ВСТУП

Однією з головних ознак демократичного суспільства є свобода слова. Найповніше ця свобода реалізується на каналах та радіостанціях громадського мовлення та за допомогою журналістів, які постійно стоять на варті суспільства та його потреб. Зміни в житті країни, що відбуваються в останні роки, пробудили у громадян інтерес до суспільного і політичного життя, викликали потребу бути повноправним учасником цього життя.

Тут виникає потреба у пролитті світла на ті чи ті ситуації. Для того й існує журналістське розслідування. Цей жанр завжди відрізнявся особливою привабливістю для журналістів, незважаючи на всю складність і часом навіть небезпеку даного напрямку. Журналістське розслідування по справедливості вважається найгострішим і разом з тим відповідальним напрямком журналістики.

Останнім часом у засобах масової інформації, особливо якщо вони громадського мовлення, все частіше з'являється розслідування, а в декотрих країнах цей жанр вже десятиліттями є улюбленим для глядачів і читачів.

Журналістів, які займаються розслідуванням, можна назвати по-різному: «прибиральниками авгієвих стаєнь», «тими, хто розгрібає бруд», «санітарами лісу, мисливцями, поліцією норівів, приватними детективами, суддями, катами», бо головні теми їхніх робіт – усе те, що відбувається «не так», а їхній стиль життя, подавати те, що не можна друкувати – у друк.

На сьогодні журналістське розслідування є одним з найпопулярніших жанрів журналістики. Цей жанр є одним з найдорожчих, найрейтинговіших, таких, що потребує від журналіста постійного наражання на небезпеку та майже усього його часу, робота над ним не є достатньо оплачуваною навіть у західних країнах, не кажучи вже про Україну. Окрім того, українські журналісти позбавлені й морального задоволення від проведеної роботи,

оскільки після виходу більшості програм нічого не змінюється в тих ситуаціях, про які розказували у розслідуванні.

Окрім того, часто трапляється так, що певна частина змін, які все-таки не відбуваються, негативні. Таким чином, навколо журналістського розслідування часто виникають твердження, що воно безрезультатне, таке, що нічого не змінює, та не виконує своєї функції по забезпеченню демократичного розвитку суспільства.

Журналістське розслідування – синтетичний жанр аналітичної публіцистики, що дозволяє зробити розслідування з використанням елементів аналітичної статті, інтерв'ю, репортажу, офіційних матеріалів. У ЗМІ зараз все частіше використовуються різні жанри журналістики. Тому наразі актуальною є важлива суспільна функція, яка втілюється у розслідуванні. А саме вчасна і докладна передача суспільно-значимої інформації від джерел до кожного члена суспільства.

Виникнення й розвиток самого методу журналістського розслідування відбувалися майже одночасно в різних країнах. Серед європейських держав, де розслідувальна журналістика найбільш сильно представлена, окремі дослідники називають Німеччину і Швецію [3]. Першим масштабним успіхом шведських журналістів-розслідувачів стало викриття Ай-Би – інформаційного бюро, за яким приховувалася засекречена організація, про існування якої не здогадувалися не те що рядові шведи, а й навіть члени шведського парламенту. Це відбулося одразу після Волтергейтського скандалу та було свого роду «шведською Волтергейтською справою». Сьогодні в Швеції існує одна із найбільших у світі організацій журналістів-розслідувачів «Граванде журналістер», членами якої є понад дві тисячі чоловік [3]. Це свідчить про те, що журналістське розслідування розвивалося і продовжує це робити як в українській практиці, так і європейській. Проте має свої відмінності, які проявляються у методах збору інформації, видах розслідування та методиках проведення.

Теоретичні основи журналістського розслідування досліджували: О. Глушко [11], О. Тертичний [57], А. Константинов [28], С. Корконосенко [29], С. Плотніков [41], Г. Пароваткіна [40], О. Листопад [15], М. Шостак [63], Т. Малькова [15], А. Станько [55], А. Гошко [15], Ж. Мурікан [38], О. Голубцова [13], Ю. Шум [64], М. Сивашева [53], Дж. Уллмен [58], Д. Рэндалл [49].

Журналістське розслідування користується великим попитом в українських медіа, а за кордоном цей жанр взагалі є найпопулярнішим. Свого роду він формує в сприйнятті реципієнтів уявлення про політику, медицину, економіку, фінансові схеми та взагалі найрізноманітнішу тематику, у якій працюють журналісти-розслідувачі. Необхідність усвідомлення громадськістю мети і завдань цього жанру, синхронно-порівняльний аналіз нашого вітчизняного та європейського розслідування, а також простеження його розвитку зумовлює **актуальність** дослідження.

Мета роботи – з'ясувати особливості європейського та українського журналістського розслідування (на прикладі найгучніших світових розслідувань та українських розслідувань програми «Схеми: корупція в деталях»). Для реалізації цієї мети необхідно розв'язати такі **завдання**:

- визначити місце журналістського розслідування у ЗМІ;
- розглянути теоретичні та практичні аспекти жанру журналістського розслідування іноземними та вітчизняними журналістами;
- розглянути специфіку подачі матеріалів на телебаченні та у друкованих виданнях;
- з'ясувати, яким чином можна використати досвід зарубіжних розслідувачів для українського медіаринку;
- порівняти методи збору інформації та методику проведення розслідування у європейських країнах та Україні;
- зробити висновки щодо кількісного та якісного рівня журналістських розслідувань у світі та окремо програми «Схеми: корупція в деталях».

Об'єктом дослідження є випуски програми «Схеми: корупція в деталях» за період січень-квітень 2020 року та найгучніші світові розслідування.

Предметом дослідження є специфіка закордонних та вітчизняних розслідувальних матеріалів, їхній порівняльний аналіз, використання головних методів збирання і обробки інформації, висвітлення правдивої інформації, ризику та загрози під час розслідування.

У процесі дослідження використовувалися такі **методи**:

- метод аналізу – за допомогою якого вдається вивчити предмет, уявно чи реально розчленувавши його на складові елементи. Завдяки цьому можна розглянути окремо кожен об'єкт дослідження;
- контент-моніторинг – змістовний аналіз інформаційних потоків з метою отримання необхідних якісних і кількісних зрізів;
- конкретизація – дослідження стану предметів у зв'язку з певними умовами їх існування та історичного розвитку;
- порівняння – зіставлення показників за допомогою співвідношень, вимірювань або співставлень з відповідними показниками інших схожих предметів;
- синтез – пізнання предмету у його цілісності шляхом об'єднання раніше розрізнених його елементів;
- системний аналіз – послідовність структурних зв'язків між змінними або елементами досліджуваної системи;
- метод узагальнення – фіксуються загальні ознаки та властивості певних об'єктів та здійснюється перехід від одиничного до загального і навпаки.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів та висновків, 67 позицій списку використаних джерел, 32 позицій списку джерел фактологічного матеріалу. Загальний обсяг роботи – 60 сторінок.

ВИСНОВКИ

Журналістське розслідування – жанр, який водночас є складним та найефективнішим у ЗМІ для подолання актуальних проблем суспільства – корупції, зловживань чиновників, злочинності, інших порушень законодавства, які деформують політичний, господарський та суспільний порядок.

У системі журналістських жанрів розслідування – це спосіб подачі інформації максимально правдиво, без замовчування. Через використання різних методів збору інформації, намагання відкрити те, що приховують – жанр користується популярністю серед аудиторії.

Цей жанр вимагає від журналіста високого рівня відповідальності, знання нормативно-правової бази та професійної підготовки. Ці вимоги обов'язкові як в українських, так і закордонних розслідуваннях. Як і те, що в його основі мають лежати факти без припущень та власних думок, окрім випадків, коли думка обґрунтована.

Розглянувши теоретичні та практичні аспекти жанру журналістського розслідування іноземними та вітчизняними журналістами можна зробити висновки:

- розслідувальна журналістика заснована на зборі і обробці інформації. Чим більше джерел інформації використовує журналіст, тим достовірніше стає підготовлений ним матеріал;
- пошук джерел інформації вимагає професійного досвіду журналіста, уміння спілкуватися з корисними для розслідування людьми, які володіють інформацією;
- журналістське розслідування на телебаченні має масу відмінностей і переваг у порівнянні з розслідуванням у друкованому ЗМІ. А саме можливість повніше розкрити тему, навести докази та приклади;

- розвиток українського і європейського розслідування має свою історію та відомих особистостей. Деякі розслідування вже стали невід'ємною частиною історії, з яких беруть приклад та на які рівняються.

Провівши порівняльний аналіз українських та європейських розслідувань можна зробити такі висновки:

- використання традиційних методів збору інформації: різні види інтерв'ю, бесіди, спостереження (приховане, відкрите), збір інформації з баз даних, інформаційних запитів, з особистих прихованих джерел;

- у закордонних журналістів більш розвинена практика збору інформації із закритих джерел, котрі ніколи ними не розголошуються, як от було з Вотергейтським скандалом;

- також європейські ЗМІ видають свої розслідування частинами. Тобто дізнавшись нові подробиці справи, журналісти можуть одразу розповідати про це у своїх матеріалах, що не практикується на українському розслідувальному просторі. Адже, до прикладу, «Схеми» можуть півроку збирати інформацію для свого розслідування, а видати все одним готовим матеріалом. У такому підході є свої нюанси, тому що видавши частину ще не до кінця опрацьованого розслідування, реципієнт може не зрозуміти про що йде мова, адже вся інформація ще не побачила світ. Проте і видавши матеріал повністю, але пізніше, він може втратити свою актуальність та оперативність;

- ще одна відмінність українських і західних ЗМІ та їхньої роботи полягає в тому, що якщо журналісти не мають фінансової можливості провести розслідування, на допомогу їм приходять різні організації, благодійники або колеги. Щодо українських ЗМІ, такого немає, навпаки більшість державних структур та організації не то що не допомагають у розслідуваннях, а навіть перешкоджають їм;

- подача європейських розслідувальних матеріалів здійснюється здебільшого у друкованих ЗМІ, в Україні ж транслюється на телеканалах, у YouTube, а текст розслідувань дублюється на сайті Радіо Свобода.

Можна узагальнити та зробити висновок, що журналістське розслідування за кордоном має більш якісніші риси та розвинуте краще за українське. А це означає, що нашому українському розслідувальному контенту є куди розвиватися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асфура А. И. Проблемные доминанты журналистских расследований в современном медиапространстве. Вестник БДУ. сер. Філологія. Журналістка. Педагогіка. 2011. Випуск 1. С. 65–67.
2. Балувев З. В. Журналістське розслідування. Історія методу і сучасна практика : підручник. Москва : Видавничий Будинок "Нева", 2003. 160 с.
3. Беата Бель. Посібник з журналістських розслідувань. Теорія та практика : підручник. Київ : Бізнесполіграф, 2013. 192 с.
4. Беспалова А. Г., Корнилов Е. А., Лучинский Ю. В., Станько А. И. История мировой журналистики. URL: evartist.narod.ru/text8/49.htm. (дата звернення: 11.02.2020).
5. Богданов В. Л. Кризис журналистики на современном этапе становления демократического общества. URL : http://www.pressclub.host.ru/ID/ID_materials.shtml. (дата звернення: 10.05.2020).
6. Вальраф Г. Нежелательные репортажи. Москва : Мысль, 1982. 203 с.
7. Вальраф, Г. Репортер обвиняет. Москва, 1988. 397 с.
8. Василик Л. Журналістське розслідування на телебаченні. URL: http://www.philology.univer.kharkov.ua/nauka/e_books/visnyk_968/content/vasylyuk.pdf. (дата звернення: 22.04.2020).
9. Ворошилов В. В. Конфликт в журналистском отражении: Учебное пособие. Санкт-Петербург : Юнона, 1993. 334 с.
10. Глушко О. К. “Вищий пілотаж” журналістики. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1446> (11.11.2019).
11. Глушко О. К. Журналістське розслідування: історія, теорія, практика. Київ, 2006. 144 с.

12. Глушко О. К. Журналістське розслідування: історія, теорія, практика. Київ : Арістей, 2006. 144 с.
13. Голубцова О. В. Женские судьбы в журналистских расследованиях (на примере публикаций в газете "Северный рабочий"). URL: http://www.library.cjes.ru/online/?a=con&b_id=699 (дата звернення: 15.03.2020).
14. Голубцова О. В. Журналистское расследование: особенности современного периода. Москва, 2000. URL: http://www.library.cjes.ru/online/?a=con&b_id=700 (дата звернення: 18.03.2020).
15. Гошко А. О, Листопад О. Ю, Малькова Т. І. Журналистское расследование на экологическую тему: практическое пособие. Житомир, 2008. 64 с.
16. Гоян О. Я. Основи радіожурналістики та радіоменеджменту : підручник для студентів вузів, які навч. за напрям. «Журналістика». Вид. друге, доп. К.: Веселка, 2004. 272 с.
17. Дафни Скиллен. Выборы и журналистское расследование. Москва, 2001. URL: http://www.democrasy.ru/library/publications/media/jour_index/index.html (дата звернення: 18.03.2020).
18. Деріга В. В. Політична корупція: визначення та особливості. Наукова періодика України. URL: file:///C:/Users/ASUS/Downloads/Npchdupol_2009_110_97_15.pdf (дата звернення: 15.04.2020).
19. Джолидон Л. Этические нормы газеты "Вашингтон пост". *Журналист*. 1995. № 1. 30 с.
20. Журналистское Расследование. История метода и современная практика. *Агентство журналистских расследований (АЖУР)*. Санкт-Петербург. URL: <http://evartist.narod.ru/text14/53.htm> (дата звернення: 15.02.2020).
21. Журналистское расследование : История метода и современная практика / под общ. ред. А. Д. Константинова. Санкт-Петербург : «ОЛМА-Пресс», 2003. 315 с.

22. Журналістське розслідування : навч. посіб. / О. С. Хоменок, О. О. Бурмагін, К. Б. Іванова, Є. М. Рибка, С. А. Томіленко. Мелітополь : Ін-т розвитку регіон. преси, 2008. 181 с.
23. Журналістське розслідування : Матеріали семінару. Київ : ІМІ, 2004. 38 с.
24. Заболоцький В. Гра з банками. URL: <http://gk-press.if.ua/node/1265> (дата звернення: 13.03.2020).
25. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості. Львів : ПАІС, 2004. 263 с.
26. Калашник Л. Современные тенденции развития украинских масс-медиа. URL: http://www.library.cjes.ru/online/?b_id=387 (дата звернення: 13.03.2020).
27. Каретті Еліас. Маса і влада. Київ : Альтернативи, 2001. 415 с.
28. Константинов А. Д. Журналістське розслідування: Історія методу і сучасна практика. Санкт-Петербург : Видавничий дім «Нева»; М.: Изд-во «Олма-Пресс», 2001 383 с.
29. Корконосенко С. Г. Журналістика в світі політики: Дослідницькі підходи і практика участі. Санкт-Петербург : Вид-во Михайлова В. А., 2004. 704 с.
30. Кравчук С. Й. Економічна злочинність в Україні. Westudents. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/116-ekonomchna-zlochinnst-v-ukran-kravchuk-sy.html> (дата звернення: 19.10.2018).
31. Кучин В. О. Разгадка тайн истории : підручник. Київ : ЛитРес, 2015. 200 с.
32. Лазутина Г. В. Основы творческой деятельности журналиста : Учебник для вузов. Москва : Аспект Пресс, 2001. 251 с.
33. Лазутина Г. В. Профессиональная этика журналиста : учебное пособие. Москва: Аспект Пресс, 2000. – 190 с.
34. Маларек В Розкриття фактів. Суть та практика журналістського розслідування. 189 с.

35. Маралек В. Торговці смертю. Торонто, 2004. 255 с.
36. Михайлин І. Л. Основи журналістики: Підручник. вид. друге, доп. і поліпш. Харків : ХІФТ, 2000. 496 с.
37. Москаленко А. А. Теорія журналістики : навчальний посібник. Київ : Експрес-об'ява, 2002. 320 с.
38. Мурікан Ж. Журналістське розслідування. Київ : Софія-А, 2003. 244 с.
39. Никулин С. С., Соколова М. В. Социальная ответственность в зеркале российских СМИ. Москва, 2005. 144 с.
40. Пароваткіна Г., Вергеліс О. Обережно, «Зона» закривається. URL: <http://www.dt.ua/3000/3680/59404> (18.12.2019).
41. Плотников С. СМИ в конфликтных ситуациях. Москва : Центр экстремальной журналистики, 2006. 203 с.
42. Політологічний енциклопедичний словник: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. – К.: Генеза, 1997. – 400 с.
43. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку : Закон України від 2 лютого 1995 р. № 12. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.11.2019).
44. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16 жовтня 1992 р. № 50. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12> (дата звернення: 01.11.2019).
45. Про поводження з радіоактивними відходами : Закон України від 30 червня 1995 р. № 255/95. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 01.11.2019).
46. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 р. № 2456. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12> (дата звернення: 01.11.2019).
47. Про тваринний світ : Закон України від 13 грудня 2001 р. № 2894. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14> (дата звернення: 01.11.2019).

48. Противоядие от летаргии. Журналистские расследования в США. Вейер Д., Нойес Д. *Журналист*. 1994. №5. с. 35–36.
49. Рэндалл Д. Универсальный журналист. Москва : Виоланта, 1996. 289 с.
50. Саруханов В. А. Албука телевидения : учебное пособие для вузов. Москва : Аспект Пресс, 2003. 223 с.
51. Симоненко В. Коррупция – это реальная угроза безопасности державы. *День*. 2016. № 166. С. 1–2
52. Симонов А. М Журналіст у пошуках інформації : підручник. Київ : Галерія, 2000, 112 с.
53. Сивашева М. Н. Журналистское расследование: от замысла до воплощения. Фонд «Сорос – Кыргызстан», 2006. 146 с.
54. Скакун Т. О. Економічні злочини: сутнісні ознаки та криміналістичний аналіз їх вчинення. *Ефективна економіка* : URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2018/155.pdf (дата звернення: 23.10.2019).
55. Станько А. И. Журналистские расследования. Ростов на Дону : Изд-во Ростов. ун-та, 1997. 31 с.
56. Телевизионная журналистика : учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению и специальности «Журналистика» // ред. коллегия: В.Л. Кузнецов, В.Л. Цвик, А.Я. Юровский. Москва : Изд-во Москов. ун-та, 2002. 304 с.
57. Тертычный А. А. Расследовательская журналистика : підручник. Москва : Аспект Пресс, 2002, 384 с.
58. Уллмен Дж. Журналистские расследования: современные методы и техника. Москва : Виоланта, 1998. 123 с.
59. Харко Д. М. Кримінологічні проблеми щодо визначення поняття та ознак сучасної економічної злочинності як фактора тінізації економіки України. *Правова освіта*. URL : <http://www.apdp.in.ua/v55/119.pdf> (дата звернення: 23.11.2019).

60. Харрис Р. Психология массовых коммуникаций. 4-е международное издание. Москва : ОЛМА-ПРЕСС, 2002. 482 с.
61. Чугров С. В. Роль СМИ во взаимоотношениях власти и общества. - http://www.pressclub.host.ru/ID/ID_materials.shtml (23.02.2020).
62. Шепилова Г. Г. Публицистика Гюнтера Вальрафа. Свердловск: Изд-во УрГУ, 1990. 156 с.
63. Шостак М. И. Интервью. Метод и жанр. Москва : Аспект Пресс, 1997. 16 с.
64. Шум Ю. Журналистское расследование : от теории к практике. Москва : Галерея, 2002. 118 с.
65. Шум Ю. А. Журналистское расследование: методические рекомендации : учебно-методическое пособие. Москва : Барс, 2000. 347 с.
66. Этические проблемы расследовательской журналистики. URL: <http://www.relga.rsu.ru/n46/jur46.htm> (дата звернення: 24.11.2020).
67. Яковлев А. М. Социология экономических преступности : підручник. Москва : Наука, 1998. 251 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ФАКТОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Австралійському священнику дали 20 лет за педофілію. *Лента.ру*. 02.07.2010 : веб-сайт. URL: <http://lenta.ru/news/2010/07/02/priest> (дата звернення: 11.11.2019).
2. Берсенева. А. Ватикан пригрел педофіла. *Газета.ру*, 25.03.2010 : веб-сайт. URL: <http://www.gazeta.ru/social/2010/03/25/3342939.shtml> (дата звернення: 23.11.2019).
3. В Бельгії покончил с собой священник, обвинённый в педофілії. *NEWSru.com*, 08.05.2011 : веб-сайт. URL: <http://newsru.com/world/08may2011/sv.html> (дата звернення: 14.11.2019).
4. В Бельгії экс-священник признался в сексуальных связях с племянниками: «Это же не педофілія, дети были не против». *NEWSru.com*. 15.04.2010 : веб-сайт. URL: <http://newsru.com/religy/15apr2011/belgo.html> (дата звернення: 12.11.2019).
5. В США жертва священника-педофіла подаёт в суд на Папу Римского и Ватикан. Wayback Machine. *NEWSru.ua*. 23.04.2010 : веб-сайт. URL: <http://rus.newsru.ua/world/23apr2010/pozov.html> (дата звернення: 23.11.2019).
6. «Дело» священников-педофілов в Германии всколыхнуло общественность. *Аргументы.ру*. 12.03.2010 : веб-сайт. URL: <http://www.argumenti.ru/talks/2010/03/52965> (дата звернення: 14.11.2019).
7. Жертва священника-педофіла судится с Папой Римским. *Русская служба Би-би-си*. 23.04.2010 : веб-сайт. URL: http://www.bbc.com/russian/international/2010/04/100422_pope_suite_d_over_abuse_scandal.shtml (дата звернення: 23.11.2019).

8. Ирландский кардинал покрывал священника-педофила. *Русская служба Би-би-си*. 17.03.2010 : веб-сайт. URL: http://www.bbc.com/russian/international/2010/03/100317_cardinal_paedophilia_apology.shtml (дата звернення: 19.11.2019).
9. Карелин. Д. Папу вызывают в суд. *Газета.ру*. 23.04.2010 : веб-сайт. URL: <http://www.gazeta.ru/social/2010/04/23/3356664.shtml> (дата звернення: 23.11.2019).
10. Католическая церковь в Бельгии опубликовала отчет о сексуальных преступлениях духовенства. *NEWSru.com*. 13.09.2010 : веб-сайт. URL: <http://newsru.com/religy/13sep2010/document.html> (дата звернення: 12.11.2019).
11. Католическая церковь Голландии кастрировала мальчиков. *Русская служба Би-би-си*. 21.03.2012 : веб-сайт. URL: http://www.bbc.com/russian/society/2012/03/120306_dutch_church_castration (дата звернення: 29.11.2019).
12. Католическая церковь Ирландии откупилась от жертвы священника-педофила. *Лента.ру*. 19.03.2010 : веб-сайт. URL: <http://lenta.ru/news/2010/03/18/raу> (дата звернення: 19.11.2019).
13. Крупнейшая в США епархия Римско-католической церкви выплатит 660 млн \$ жертвам насилия со стороны священнослужителей. *NEWSru.com*. 17.07.2007 : веб-сайт. URL: <http://newsru.com/religy/17jul2007/sexabuse.html> (дата звернення: 23.11.2019).
14. Марків М. «Уотергейт – родоначальник всіх президентських скандалів». «Дзеркало тижня» № 48 (321) 9 – 15 грудня 2000 : веб-сайт. URL: <http://www.dt.ua/1000/1600/29667> (дата звернення: 18.11.2019).
15. Педофилов нашли «почти в каждой бельгийской епархии». *Русская служба Би-би-си*. 10.09.2010 : веб-сайт. URL: http://www.bbc.com/russian/international/2010/09/100910_belgium_church_child_abuse.shtml (дата звернення: 12.11.2019).

16. Письмо Ричарда Кэди Дэвиду Шоу, 14 апреля 1977 года : веб-сайт. URL: <https://archive.org/details/investigativerep0000moll/page/340> (дата звернення: 20.02.2020).

17. Президент Мальты напомнил Папе Римскому о священниках-педофилах. *Росбалт*. 18.04.2010 : веб-сайт. URL: <http://www.rosbalt.ru/2010/04/18/729406.html> (дата звернення: 19.11.2019).

18. «Расследователей репортеров и редакторов, Inc., Аризона проекта, записи, 1976-1977» : веб-сайт. URL: <https://shsmo.org/manuscripts/columbia/c3885.pdf> (дата звернення: 20.02.2020).

19. Секс-скандал в элитной католической гимназии Берлина обанкротил орден иезуитов. *Wayback Machine. NEWSru.ua*. 22.02.2010 : веб-сайт. URL: <http://rus.newsru.ua/crime/22feb2010/ezyit.html> (дата звернення: 15.11.2019).

20. Схеми № 241 – Спільники? Хто допомагає Коломойському нарощувати вплив після перемоги Зеленського. YouTube : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=o06lWfCJsL0&t=1s> (дата звернення: 14.12.2019).

21. Схеми № 242 – Які фірми з оточення Авакова попри порушення отримали родовища золота й танталу. YouTube : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=V45eUd34LJw> (дата звернення: 15.12.2019).

22. Схеми № 243 Україна – США – подвійні правила олігарха Ахметова. YouTube : веб-сайт. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Uo3KuKP-_sI (18.02.2020)

23. Схеми № 244 Зелене світло на Банковій. Хто приходить в ОП, і чому списки гостей досі таємні? YouTube : веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8Ga9WDBHLWE> (дата звернення: 22.03.2019).

24. Убийство репортера 2 июня 1976 года: . Запуск Wild Films . 1 июня 2017: Youtube : веб-сайт. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=Gtb_nXzxpzE&t=1038s (дата звернення: 20.02.2020).

25. «ФБР розсекретило особисте досьє організатора Вотергейта». *www.lenta.ru* : веб-сайт. URL: <http://www.lenta.ru/news/2009/06/17/hunt> (дата звернення: 18.12.2019).

26. Филадельфийских священников заподозрили в растлении малолетних. *Лента.ру*. 09.03.2011 : веб-сайт. URL: <http://lenta.ru/news/2011/03/09/paedopriests> (дата звернення: 28.11.2019).

27. Центр исследования поведения, «Отчеты IRE оказали сильное влияние в западных штатах Аризоны», недатированный пресс-релиз : веб-сайт. URL: <https://www.newspapers.com/image/30997718/?terms=Ned%2BWarren%2Bgodfather%2Bthief> (дата звернення: 20.02.2020).

28. "Newsweek Kills Story On White House Intern". *DrudgeReportArchives*. 1998 : веб-сайт. URL: http://www.drudgereportarchives.com/data/2002/01/17/20020117_175502_ml.htm (дата звернення: 18.12.2019).

29. Karen Terry et al., The Nature and Scope of the Problem of Sexual Abuse of Minors by Priests and Deacons. - John Jay College of Criminal Justice (Washington DC: USCCB, 2004) : веб-сайт. URL: http://www.bishop-accountability.org/reports/2004_02_27_JohnJay/index.html (дата звернення: 23.11.2019).

30. Tiersma, Peter. "The Language of Perjury", www.languageandlaw.org, 20 November 2007 : веб-сайт. URL: <http://www.languageandlaw.org/PERJURY.HTM> (дата звернення: 18.11.2019).

31. Top 5: Political Quotes That Defined Presidencies, *APOLITICUS.COM*. Wayback Machine, 07.12.2008 : веб-сайт. URL: <http://www.apoliticus.com/2008/10/top-5-political-quotes-that-defined-presidencies> (дата звернення: 18.12.2019).

32. Watergate-info: Nixon's Resignation Speech: веб-сайт. URL: <http://watergate.info/1974/08/08/nixon-resignation-speech.html> (дата звернення: 20.12.2019).